

SOLOVIOV Oleh

FUNCTIONAL CORRELATION OF HAPPINESS AND FREEDOM PHENOMENA: THE EVOLUTION OF NEURAL NETWORKS OF THE BRAIN FROM BIOLOGICAL EXPEDIENCY TO FROM-WITHIN-CAUSALITY

In Proceedings of The Third International Scientific Conference “Happiness and Contemporary Society”, March, 20, 2022. Lviv: SPOLOM, 2022. P. 222-225. <https://doi.org/10.31108/7.2022.43>

ISBN 978-966-919-826-6

СОЛОВЬОВ Олег

ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ ФЕНОМЕНІВ ЩАСТЯ ТА СВОБОДИ: ЕВОЛЮЦІЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ МОЗКУ ВІД БІОЛОГІЧНОЇ ДОЦІЛЬНОСТІ ДО З-СЕРЕДИНИ-СЕБЕ- ПРИЧИННОСТІ

// Збірник матеріалів третьої міжнародної наукової конференції «Щастя та сучасне суспільство», 20 березня 2022 р. – Львів : СПОЛОМ, 2022. – С. 222-225. <https://doi.org/10.31108/7.2022.43>

ISBN 978-966-919-826-6

Oleh SOLOVIOV

Doctor of Psychological Sciences, Professor,
Mykhailo Ostrohradsky Kremenchuk National University (Kremenchuk, Ukraine)

**FUNCTIONAL CORRELATION OF HAPPINESS AND FREEDOM
PHENOMENA: THE EVOLUTION OF NEURAL NETWORKS OF THE BRAIN
FROM BIOLOGICAL EXPEDIENCY TO FROM-WITHIN-CAUSALITY**

Abstract. In the work evolutionary manifestations of the functional connection between the mental phenomena of happiness and freedom of choice are investigated within the framework of evolutionary neuropsychology. The ambiguity of the functional and value relations of the phenomenon of happiness and freedom is shown within their evolutionary-historical context.

Key words: happiness, freedom, freedom of choosing to give up freedom

Олег СОЛОВЬОВ

доктор психологічних наук, професор,
Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського
(Кременчук, Україна)

**ФУНКЦІОНАЛЬНІ ВІДНОСИНИ ФЕНОМЕНІВ ЩАСТЯ ТА СВОБОДИ:
ЕВОЛЮЦІЯ НЕЙРОННИХ МЕРЕЖ МОЗКУ ВІД БІОЛОГІЧНОЇ
ДОЦІЛЬНОСТІ ДО 3-СЕРЕДИНИ-СЕБЕ-ПРИЧИННОСТІ**

Боюсь розчарувати тих, хто поквапився «перебільшити» цінність свободи в людському бутті на тлі ще не зовсім людяної людської історії – принаймні про це точно свідчить її останнє століття. Вважаючи деякі прояви людського щастя у сучасному (саме у сучасному) його розумінні критерієм та, навіть, дороговказом для майбутнього людського буття, я, все ж таки, маю констатувати: у функціональних стосунках психічних феноменів щастя та свободи вибору існують набагато складніші та неоднозначні відносини, аніж іноді вважається у спрощених картинах людського буття.

Аби пояснити, що я маю тут на увазі, мушу звернутись до основних тверджень еволюційної нейропсихології, що послідовно демонструють відповідні узагальнення щодо свободи та (усвідомленого чи ні) щастя у бутті еволюціонуючих, аж до людини, живих істот. Ці узагальнення полягають у такому. По-перше, архаїчні живі істоти, що вже мали примітивні стимул-реактивні нейронні мережі, були суцільними «біологічними автоматами», адже стимул-реактивна мережа має тільки один ступінь свободи в реалізації своєї поведінки. А тож, такі живі істоти не мали в середині себе аніякого каузально незалежного від фізики світу «віртуального простору», що зветься психікою (чи свідомістю), для вибору свого майбутнього, для усвідомлення себе та свого можливого щастя.

По-друге, психічне, як «інструмент» витонченої інформаційної взаємодії живих істот з оточуючим їх світом, діє в живих істотах саме через феномен

суб'єктивної цінності (Soloviov, 2015). Адже тільки після того, як у мозку первісних живих істот виникли перші нейронні мережі лімбічної області, такі живі істоти набули поки що примітивної, але стабільної, пристосованості до новизни світу, стали здатними протистояти невизначеності та дефіциту інформації (Соловйов, 2020, 2021). І набули вони цю «неочікувану», але напрочуд ефективну властивість через *здатність щось бажати*, а тож – мати цілі аби досягати бажаного, а, тому, в свою чергу, переробляти інформацію у своєму мозку аби найкращім образом досягати цього *бажаного*, позбуваючись невизначеності, що виникає під час постановки цілей. Тобто, під час інформаційного оформлення *бажаного*. Цьому, поки що неусвідомленому *бажаному*, ще, звісно ж, далеко було до феєрично розмаїтого сучасного щастя, іноді виблискуючого тим, що зветься сенсами буття. Воно, таке архаїчне *бажане*, було лише неусвідомленим бажанням їсти хоч будь-що генетично обумовлене, грітись на сонечку, відчуваючи тільки тепло і більш анічого іншого, більш цікавого, здійснювати статеві акти, не усвідомлюючи того простого факту, що іноді це відчуття може бути (а може не бути) апогеєм «тут і зараз щастя», та все таке ін. Це психічно реалізоване гомеостатичне *задоволення*, яке не випадково досягається тільки через бажання, ще не було щастям у нашому розумінні, але воно вже було його онтологічною основою. Адже і наше щастя, і примітивне біологічне задоволення були психічними станами, що фундаментуються на феномені нашої здатності щось *суб'єктивно оцінювати*. Немає суб'єктивної оцінки, немає і задоволення, тож немає і щастя хоч в якому його прояві.

По-третє, *суб'єктивна цінність*, крім всього іншого, є фактором, що фундає своєю функціональністю вільний вибір як такий. Адже вибирати щось може тільки той, хто щось бажає. Бо вибирається принципово саме *бажане*. Управляти інформаційним процесом, спрямованим на формування моделі досягнення бажаного, у власному мозку може тільки той, хто має можливість щось суб'єктивно оцінювати з точки зору своїх біологічних чи соціально заангажованих інтересів, хто бажає досягнути вибраної ним цілі, хто може оцінювати, яку саме інформацію йому корисно застосувати з арсеналу своєї пам'яті заради досягнення цього бажаного. Інакше кажучи, «моя здатність *суб'єктивно оцінювати*» є оператором переробки інформації в нейронних мережах «мого мозку» саме тому, що вона забезпечуючи вільний вибір, забезпечує в ньому інформаційний процес.

По-четверте, мозок ссавців (і людина тут найуспішніша) має кору мозку, що формується переважно з коркових полів, які складаються з колонок – угруповань невеличкої кількості нейронів, що сумісно виконують якусь одну інформаційну функцію. Ці коркові колонки, в силу своєї каузальної (причинної) незалежності одна від одної, але підконтрольності управлінським структурам мозку, що реалізують фактор *суб'єктивної оцінки*, а тож, і фактор бажань та мотивацій, є континуумами інформаційних одиниць різної змістовної модальності – сенсорної, змістів пам'яті, тілесних та рухових відчуттів та таке ін. А тож, вони є «інформаційними полями», на яких можна, маніпулюючи інформацією, комбінувати більш складні інформаційні конструкти, аніж первинні інформаційні одиниці цих «полів», на яких можна моделювати майбутні стосунки живої істоти з оточуючим її середовищем. У тому числі і «бажані картини світу». Тож людина, завдяки своєму бажанню, може, маніпулюючи інформацією, фіксованою в її мозку,

формувані не тільки свої цілі на майбутнє, але і інформаційно складні картини «бажаного світу» на основі свого минулого досвіду. І все це завдяки наявності у нас *суб'єктивної оцінки та свободі вибору*.

Проте є одне фундаментальне «але» на фоні чотирьох перелічених пунктів. Якщо ми маємо свободу вибору за фундаментальний аспект людського (і не тільки) існування, ми, природно, маємо можливість вибирати у тих чи інших випадках, несвободу, отримуючи, як наслідок, деяке *пасивне щастя*. Тож, навіть такий вибір може бути вибором, що приведе нас до щастя у певному його розумінні. Адже і європейська жінка може, як це засвідчує практика реального людського буття, бути щасливою дивлячись на світ через паранджу. Адже і великі народи, підкоряючись волі однієї людини, можуть відчувати себе щасливими саме в умовах такої підкореності.

Звісно ж, не можливіше відмовитись від свободи вибору в самих необхідних для існування проявах буття – відмовитись від довільних рухів, від цільової поведінки, адже саме вони забезпечують нам наше біологічне існування і в такій якості самі стають первинною умовою нашого існування. Відчутно «легше» відмовитись від свободи слова, свободи віросповідання, свободи політичного вибору – адже вони напряду не торкаються «тут і зараз» гомеостатичного забезпечення нашого гомеостазу. Вони є абстрактнішими за свободу вибору, що може призвести до небуття. Тож, якщо йдеться про сучасне, не дуже заангажоване гомеостазом, людське щастя, йдеться перед усім, про дві речі: перша з них - це широкий погляд на світ, що породжений таким власним «мультиціннісним Я», яке є антиподом відомому соціологічному феномену «одномірної людини»; друга з них полягає у здатності людини вільно будувати навкруги себе те, що «Я бажаю». Але це «Я бажаю» має включати в себе «Іншого як цінність», тобто бути, знову ж таки, мультиціннісним. Тож, сучасне щастя має бути таким, де Інший, його цінності, мають «грати» на «полі» нашого психічного як мультиціннісний гравець. І такі складні процеси мультиціннісного Я та його внутрішньої функціональної конфліктності, – адже як, будучи вільним, вибирати серед альтернатив, – формуються завдяки активності фронтальної кори мозку, що загалом відповідає за прийняття рішення.

Тож, як на мене, у самому узагальненому вигляді, щастя можна трактувати ще і як такий психічний стан людини, коли її *бажана картина світу* збігається з реальністю, чи, принаймні, людина уявляє, що саме так воно і є. Але у рамках такої дефініції свобода може бути ні до чого, незважаючи на її фундаментальну роль у забезпеченні людського (і не тільки) буття. Тоді у чому полягає функціональний зв'язок феноменів щастя та свободи вибору сучасної людини, заявлений у назві цієї роботи. Він полягає у такому: часто і густо *бажана картина світу* явно не співпадає з наявною. І ось тоді на арені людського індивідуального буття і з'являється свобода, що є одночасно, і засобом формування такої картини «світу, якого я прагну», і засобом втілення бажаного в наявне.

ЛІТЕРАТУРА

1. Соловйов О. (2020) Чи вже існує загальна теорія мозку, або Яким чином феномен інформації пояснює Mind-BodyProblem, свободу вибору та причинність-з-середини-себе. Філософська думка, №6, 2020.-С.58-77.

2. [Електрон.ресурс] -
<https://dumka.philosophy.ua/index.php/fd/article/view/501/488>
3. Соловійов О. (2021) ОДИН СВІТ – ДВІ ФОРМИ КАУЗАЛЬНОСТІ: МОЗОК, СУБ'ЄКТИВНІСТЬ, СВОБОДА ВИБОРУ ТА ПРИЧИННІСТЬ-З-СЕРЕДИНИ-СЕБЕ. У кн.: Філософські аспекти дослідження каузальності в соціальній та гуманітарній сфері, ГЕЛЬВЕТІКА, Одеса, 2021. С.10-89 Електрон. Ресурс - <https://oldiplus.ua/rus/filosofski-aspekti-doslidzhennya-kauzalnosti-v-socialno-gumanitarnij-sferi/>
4. Soloviov O. (2015) Neuronal Networks Responsible for Genetic and and Acquired (Ontogenetic) Memory: Probable Fundamental Differences. Neurophysiology, October 2015, Volume 47, Issue 5, pp 419–431[Електрон. ресурс]. – <http://link.springer.com/article/10.1007/s11062-016-9550-5>